

A vélemény elkészítését a

Nemzeti
Együttműködési
Alap

pénzügyi támogatása tette lehetővé.

A MAGYAR LMBT SZÖVETSÉG VÉLEMÉNYE A NEMZETKÖZI MAGÁNJOGRÓL SZÓLÓ T/14237. SZÁMÚ TÖRVÉNYJAVASLATRÓL

2017. március 7.

**MAGYAR
LMBT
SZÖVETSÉG**

A Magyarországon működő lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) civilszervezeteket összefogó ernyőszervezet, a Magyar LMBT Szövetség áttekintette a nemzetközi magánjogról szóló T/14237. számú törvényjavaslatot. Üdvözöljük, hogy a javaslat a hatályos joghoz hasonlóan szabályozza a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésére jogosultak körét, valamint hogy a gyermek mindenképp felett álló érdeke hangsúlyosabb szerepet kap a szülő-gyermek közötti jogviszonyra alkalmazandó jog előírása során. Ugyanakkor rendkívül problémásnak érezzük, hogy szemben a nemzetközi magánjogi törvény koncepciójában és a társadalmi vitára bocsátott tervezetében szereplő rendelkezéssel a törvény továbbra sem tisztázná a külföldön azonos nemű személyek által létesített házasságok hazai elismerésének kérdését, továbbra sem lenne megoldott a kettős állampolgár bejegyzett élettársak névviselése és a (be nem jegyzett) élettársakra vonatkozó szabályok hátrányosan érintenék az azonos nemű párok széles körét.

A KÜLFÖLDÖN KÖTÖTT HÁZASSÁGOK ELISMERÉSE

Az elmúlt évek során a világ számos országában tették lehetővé azonos nemű párok számára, hogy a különemű párokhoz hasonlóan házasságot kössenek. Az azonos nemű párok jelenleg házasságot köthetnek Argentínában, Belgiumban, Brazíliában, Dániában, Dél-Afrikában, az Egyesült Királyságban, Finnországban, Franciaországban, Hollandiában, Írországban, Izlandon, Kanadában, Kolumbiában, Luxemburgban, Norvégiában, Portugáliában, Spanyolországban, Svédországban, Új-Zélandon, Uruguayban, az USA, valamint Mexikóváros államaiban. A hazai jogrendszer az azonos nemű személyek házasságát nem teszi lehetővé, ugyanakkor 2009 óta az azonos nemű párok a házassághoz mind létrejöttében és megszűnésében, mind pedig jogkövetkezményeiben nagyon hasonló családjogi intézmény, a bejegyzett élettársi kapcsolat keretében köthetik össze életüket. Mivel a két jogintézmény lényegi tartalmát tekintve azonos, a külföldön kötött házasságokat Magyarországon bejegyzett élettársi kapcsolatként lenne érdemes elismerni.

Szövetségünk már a bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló törvényjavaslat vitájában jelezte,¹ hogy kifejezett rendelkezés hiányában a külföldön kötött azonos nemű személyek közötti házasság bejegyzett élettársi kapcsolatként történő elismerése, hazai anyakönyvezése nem magától értetődő. Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium akkori képviselői azzal érveltek, hogy a hazai anyakönyvezés külön rendelkezés hiányában is megoldható lesz. A valóság minket igazolt: a bejegyzett élettársi kapcsolat hatálybalépését követően a hazai anyakönyvezésért felelős szerv a külföldön azonos nemű személyek által létesített házasságok hazai anyakönyvezését – akár házasságként, akár bejegyzett élettársi kapcsolatként – megtagadták.

Az elismerés hiánya azzal a következménnyel jár, hogy ha egy azonos nemű pár külföldön házasságot köt, és szeretnék, hogy a kapcsolatukat a magyar jog is elismerje, a házasságkötés után Magyarországon bejegyzett élettársi kapcsolatot kell létesíteniük. Ez komoly anyagi terhet ró a párokra, hiszen ismételtelen be kell szerezni a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítéséhez szükséges okiratokat, tanúsítványokat, azokat apostille-lal vagy diplomáciai felülhitelesítéssel kell ellátni, hiteles magyar fordítást kell róluk készíteni – szemben a hazai anyakönyvezéssel, amelyhez csak a külföldi házassági anyakönyvi kivonat és annak hiteles fordítása szükséges. Ráadásul mivel bejegyzett élettársi kapcsolat a

¹ http://lmbtszovetseg.hu/sites/default/files/mezo/file/lmbtszov_bek_2009marc.pdf

külképviselőket nem létesíthető, a párnak a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítéséhez Magyarországra is kell utaznia.

A problémát a törvényjavaslatot beterjesztő Igazságügyi Minisztérium is érzékelte, és mind a nemzetközi magánjogi törvény koncepciója, mind pedig a társadalmi vitára bocsátott tervezet kifejezett rendelkezésben mondta volna ki az azonos nemű párok között külföldön létrejövő házasság bejegyzett élettársi kapcsolatként történő elismerését. A koncepció² szerint: „A Koncepció fenntartani javasolja a bejegyzett élettársakra vonatkozó hatályos kollíziós jogi szabályozást, kiegészítve azzal, hogy a más államban azonos neműek között érvényesen megkötött házasság Magyarországon nem ismerhető el, azonban az ilyen házasságot - kérelemre - a magyar jog szerint bejegyzett élettársi kapcsolatnak kell tekinteni.”

A társadalmi vitára bocsátott tervezet³ szerint:

„37. § Azonos nemű felek között külföldön létrejött házasságot az érintett személy kérelmére a magyar jog szerinti bejegyzett élettársi kapcsolatként kell figyelembe venni, ha
a) a házasságkötés alakilag megfelelt a házasságkötés helyén és idején hatályos jognak, és
b) a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésének anyagi jogi feltételei a 35. § alapján fennálltak.”

Mindezek után az Országgyűlésnek beterjesztett javaslatból a vonatkozó rendelkezés – mindenféle indokolás nélkül – kikerült.

Javasoljuk ezért, hogy a koncepcióval és a társadalmi vitára bocsátott tervezettel összhangban a kérdés részletesen kerüljön szabályozásra.

A javasolt normaszöveg:

(új paragrafus) 37. § Azonos nemű felek között külföldön létrejött házasságot az érintett személy kérelmére a magyar jog szerinti bejegyzett élettársi kapcsolatként kell figyelembe venni, ha
a) a házasságkötés alakilag megfelelt a házasságkötés helyén és idején hatályos jognak, és
b) a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésének anyagi jogi feltételei a 35. § alapján fennálltak.

A BEJEGYZETT ÉLETTÁRSOK NÉVVISELÉSE

A bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló törvény a házasságtól való néhány eltérés körében akként rendelkezik, hogy a házastársak névviselésére vonatkozó rendelkezéseket a bejegyzett élettársak esetén nem lehet alkalmazni (2009. évi XXIX. törvény 3. § (3)), a magyar jog tehát nem ismeri a házassági név analógiájára a bejegyzett élettársi nevet. Ilyen korlátozásokat a külföldi bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló törvények jellemzően nem tartalmaznak, így a bejegyzett élettársak a külföldi jog alapján a bejegyzett élettársi nevüket, a magyar jog szerint a születési nevüket kell viseljük. Ez az ellentmondás a gyakorlatban komoly nehézséget jelent pl. a személyazonosság igazolása vagy a postai küldemények

² <http://www.kormany.hu/download/c/cf/c0000/NMJ%20TV%20KONCEPCI%3%93.pdf#!DocumentBrowse>

³

<http://www.kormany.hu/download/2/db/f0000/20170213%20EI%5%91terjeszt%3%A9s%20a%20nemzetk%3%B6zi%20mag%3%A1njogi%20t%3%B6rv%3%A9nyjavaslatr%3%B3l.zip#!DocumentBrowse>

kézbetítése és átvétele során. Egy német-magyar kettős állampolgár bejegyzett élettárs ügyében az alapvető jogok biztosa AJB-1278/2014. számú jelentésében megállapította, hogy „a beadványozó tekintetében az emberi méltóság jogából levezethető névjogával összefüggő visszásságot okozott az a szabályozás, amelynek következtében a panaszos – a nemzetközi magánjog erre vonatkozó rendelkezéseivel ellentétesen – lényegében eltérő nevek viselésére kényszerül az állampolgársága szerinti két államban”.

Az alapvető jogok biztosának jelentése által feltárt ellentmondást az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény és a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet között a jelent törvényjavaslat úgy rendezné, hogy a nemzetközi magánjogi törvényből is törölné a névviselésre vonatkozó rendelkezéseket. A jogszabályok közötti összhang ezzel ugyan megteremtődne, de az alapjogi visszásság, vagyis hogy egy személy eltérő nevek viselésére kényszerül az állampolgársága szerinti két államban, továbbra is fennáll. Ez a szabályozás nyilvánvalóan ütközik az Európai Unió Bíróságának Carlos Garcia Avello kontra belga állam (C- 148/02) és Grunkin-Paul (C- 353/06) ügyekben kifejtett álláspontjával, amely szerint a személyek szabad mozgásának alapelveibe ütközik, ha egy személyt arra kényszerítenek, hogy az Európai Unió egyes országaiban más-más nevet viseljen.

Javasoljuk mindezek alapján a hatályos jog fenntartását, és a névviselésre vonatkozó kivételszabály eltörlését.

A javasolt normaszöveg:

*35. § (1) A bejegyzett élettársi kapcsolat létrejöttére és érvényességére, valamint annak joghatásaira, **[ide nem értve a névviselést,]** a 26-29. § rendelkezéseit az e §-ban meghatározott kivételekkel megfelelően kell alkalmazni.*

AZ ÉLETTÁRSI KAPCSOLATRA ALKALMAZANDÓ JOG

A törvényjavaslat a hatályos jogszabállyal szemben részletesen szabályozná az élettársi kapcsolat magánjogi vetületeit. A vonatkozó rendelkezés (37. § (1)) szerint az élettársi kapcsolat létrejöttére, megszűnésére és joghatásaira az élettársak közös állampolgársága szerinti állam joga alkalmazandó. Ez a gyakorlatban azzal a következménnyel járna, hogy amennyiben két olyan állampolgárságú személy él Magyarországon (be nem jegyzett) élettársi kapcsolatban, akiknek személyes joga az élettársi kapcsolat intézményét egyáltalán nem vagy az azonos nemű párok vonatkozásában nem ismeri, a magyar jog szerint nem minősülének élettársnak.

Az Alkotmánybíróság vonatkozó esetjoga alapján azonban az élettársi kapcsolat elismerése alapvető jog: „Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az önrendelkezési jogból nem csupán a házasságkötéshez való jog vezethető le, hanem az élettársi kapcsolat létesítése is szorosan e joghoz kötődik.” (154/2008. (XII. 17.) AB határozat 1.4) Az emberi méltóság védelmének és az alapvető jogok biztosításának Alaptörvényben előírt kötelezettsége a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 6. § (2) bekezdése alapján Magyarországot valamennyi Magyarország területén tartózkodó személy vonatkozásában köti, az állam nem teheti meg, hogy a területén élő személyek esetében más államok alapvető jogokat sértő jogszabályait alkalmazza.

A problémakör különösen hátrányosan érinti az azonos nemű élettársakat, hiszen az államok többsége az azonos nemű párkapcsolatokat nem ismeri el, így személyes joguk szerint nem minősülnek élettársnak.

Javasoljuk ezért, hogy azon esetekben, amikor a külföldi személy személyes joga az élettársi kapcsolatot nem ismeri vagy csak különmemű párok esetén ismeri, az a jog kerüljön alkalmazásra, ahol az élettársak szokásos tartózkodási helye volt, azaz Magyarország esetén a magyar jog.

A javasolt normaszöveg:

37. § (új bekezdés) (4) Ha az élettársak állampolgársága azonos, és a közös személyes joguk nem ismeri az élettársi kapcsolat intézményét, vagy azt csak különmemű személyek esetében ismeri, annak az államnak a joga alkalmazandó, amelynek területén az élettársak szokásos tartózkodási helye, ennek hiányában az utolsó közös szokásos tartózkodási helye található.